

LIETUVOS ŽINIOS

TAI, KAS RŪPI LIETUVAI

Į Borneo - gelbėti orangutanų

Milda Kniežaitė

"Jau kitą rytą, kai atsibudau nebe Borneo, negalėjau nustygti vietoje. Žinau, kad privalau veikti dabar. Orangutanai neturi laiko laukti", - sakė LŽ neseniai iš stažuotės Indonezijoje grįžusi Joana Griciūtė.

Orangutanai, artimiausia žmonėms hominidų šeimos primatų gentis, laisvėje gyvena tik Malaizijoje ir Indonezijoje, drėgnuose atogrąžų miškuose Sumatros ir Borneo salose. Dabar jų liko tik 20 proc. iš maždaug 200-300 tūkst., buvusių prieš beveik 40 metų. Orangutanai gali išnykti dėl sparčiai naikinamų atogrąžų miškų ir nelegalios prekybos jų jaunikliais.

Indonezijoje, Borneo saloje, lietuvių kilmės antropologė, gamtosaugininkė ir etologė prof. Birutė Galdikas išsaugojo didžiausią orangutanų populiaciją pasaulyje. Pas žymią pasaulyje mokslininkę du mėnesius stažavo Lietuvos veterinarijos akademijos (LVA) auklėtinė J.Griciūtė.

Dėl kraupaus vartojimo

"Viskas nublanksta prieš orangutanus ir netenka prasmės. Negali likti abejingas problemoms, kurios jiems iškyla kiekvieną dieną, - kalbėjo LŽ pašnekovė. - Miškai niokojami sparčiau, negu esame linkę manyti. Kelios kelionės į išdegtus atogrąžų miškų plotus, kuriuose netrukus žaliuos aliejinės palmės, parodė, kaip sparčiai artėja orangutanų išnykimas. Ir viskas dėl mūsų vartotojiškų įpročių. Tai kraupu."

Stažuotė Borneo buvo pirma Joanos pažintis su orangutanais. Jos negąsdino primityvios gyvenimo sąlygos, trečiosios pasaulio šalies įvaizdis ir ten išskylantys sunkumai. Mergina stengėsi kuo daugiau pamatyti, sužinoti, išmokti ir įsitikino, kad ši sritis iš tikrųjų yra ta, kurią nori pasirinkti.

Su prof. B.Galdikas įgyvendinamas projektas apėmė orangutanus, kurie, palyginti su savo bendraamžiais, nepriauga reikiamo svorio, lėčiau vystosi ir turi mažiau galimybių grįžti į laisvę. Priežastis mėginta išsiaiškinti per kasdinius stebėjimus: kuo jie maitinasi, ar išvis maitinasi, kaip elgiasi. Orangutanų karantino ir reabilitacijos

centre Joana taip pat pagelbėjo dviem veterinarijos gydytojams.

Padedant gyvūnams

"Dar nemokėdama skaityti mėgau vartyti knygutes apie gamtą ir grožėtis įvairiausiais gyvūnais. Labiausiai patiko laukiniai žvėrys. Įsivaizduodavau, kaip vaikštinėju miške ir sutinku vilką ar briedį, - prisiminė vaikystę iš Alytaus kilusi dvidešimt šešerių Joana. - Pasisekė, kad nuo pat mažens vasaras ir savaitgalius leisdavau su tėvais kolektyviniame sode. Ten pilna gyvūnijos, tereikia apsidairyti!"

Mergaitę domino viskas: kokie paukščiai lankosi netoliese, ką veikia skruzdėlės, kaip pavasarį "migruoja" varlės. Žiemą ji sekdamo gyvūnų pėdsakais sniege. Išsisas dienas skirdavo savo "tyrinėjimams" miške. Tėvams dažnai net nereikėdavo klausti, kur Joana eina ir ką veikia. Būdavo lengva nuspėti.

"Vieną vasarą gelbėdama sraigės iš nuolat deginamo šlaito sutempiau visas į mamos puoselėjamą daržą. Apie greitą jų populiacijos didėjimą tuomet dar nieko nenučiuokiau, tad gavau nemažai pylos, kai sraigių armija apniko salotas ir kopūstus", - juokėsi pašnekovė.

Joana visada žinojo, kuo bus užaugusi, tad dėl veterinarinės medicinos studijų ilgai nesvarstė. Norėjo padėti gyvūnams ir džiaugėsi, kad ją palaiko tiek tėvai, tiek mokytojai.

Neprilygstami orangutanai

Studijuodama LVA J.Griciūtė stengėsi pasinaudoti visomis galimybėmis išvykti mokytis arba atlikti praktiką užsienyje. Studentė džiaugėsi apsilankymu Estijos žemės ūkio universiteto smulkiųjų gyvūnų klinikoje Tartu ir tokioje privačioje klinikoje Kozencos provincijoje, Italijoje. Pamatė, kaip dirba kitų šalių specialistai, kokius gydymo metodus jie taiko. "Viskas buvo labai įdomu ir naudinga, bet niekas iki šiol nepaliko tokio įspūdžio ir nesukėlė

tokių jausmų kaip tiesioginis bendravimas su orangutanais, galimybė juos pažinti iš arčiau ir stebėti natūralioje aplinkoje", - lygino pašnekovė ankstesnę patirtį su dviem mėnesiais Borneo.

Veterinarijos gydytoja, pernai baigusi LVA, norėjo tęsti konkrečiai su laukiniais gyvūnais susijusias studijas Švedijos žemės ūkio mokslų universitete Upsaloje. Iš pradžių ten lankė intensyvius švedų kalbos kursus ir dirbo šunų prižiūrėtoja. Į pareigas įėjo ir medicininė priežiūra, jei iškildavo kokių nors problemų. Šiuo darbu Joana nesididžiavo, tačiau jis buvo vienintelis pragyvenimo šaltinis ir veikla, kol mokėsi švedų kalbos ir ieškojo geresnių galimybių, turėdama tiek lietuvišką, tiek švedišką licenciją verstis veterinarijos gydytojo praktika.

"Tarptautinis B.Galdikas gamtosaugos labdaros ir paramos fondas jau buvo įkurtas, - prisiminė Joana. - Buvau užmezgusi su juo ryšius ir vis mažiau apie kelionę į Borneo. Mėginau ir įvairiais kitais būdais išvažiuoti, bet visos savanoriško darbo programos mokamos. Neturėjau tiek pinigų. Kitas dalykas, nors fizinis darbas manęs negąsdina, labiau norėjau dirbti veterinarijos gydytoja ir rūpintis būtent orangutanais."

Galimybė įgyvendinti savo svajonę Joanai pasitaikė šių metų balandį, kai susitiko su Lietuvoje viešėjusia prof. B.Galdikas ir atsirado programos rėmėjų. Taip susiklostė, kad studijas teko atidėti ir į Borneo išvykti anksčiau. Kelionės nukelti nenorėjo, nes jau kelerius metus ji buvo pagrindinis tikslas.

Apie planus ir pinigus

"Turiu idėjų, galvoje sukasi keli projektai, kuriuos būtų galima

įgyvendinti padedant prof. B.Galdikas, - pasakojo pašnekovė jau po stažuotės Borneo. - Indonezijoje gana sunku dirbti tiriamąjį darbą - dėl kai kurių šalies įstatymų, kartais dėl pačių vietinių nesupratingumo. Be to, tam reikia kruopščiai pasirengti, gauti finansavimą. Turint pakankamai lėšų galima dirbti efektyviau ir lanksčiau, todėl šiuo atveju labai reikalinga parama."

Joana vadina save optimiste. Svarbiausia, jos nuomone, yra pasiryžimas ir kantrybė. Lietuvos ir Indonezijos bendradarbiavimas įmanomas. Indonezijoje pavyko užmegzti ryšius su keliomis organizacijomis. Lietuvoje netrūksta gerų specialistų, todėl būtų idealu surinkti komandą žmonių, kurie domisi orangutanais ir nori prisidėti prie jų išlikimo. Tiriamasis darbas ir gamtosauga neatsiejami. Neįmanoma tirti orangutanų ir neprisidėti prie atogrąžų miškų, jų natūralios gyvenamosios aplinkos, išsaugojimo.

"Esu pasiryžusi vėl vykti į Borneo ir padėti B.Galdikas, kad tiek Karantino ir rehabilitacijos centre, tiek į laisvę sugrįžę orangutanai būtų sveiki ir laimingi, kad būtų išsaugota kiek įmanoma daugiau atogrąžų miškų, - patikino Joana. - Gyvendama Švedijoje ar Lietuvoje to daryti negaliu - be abejo, reikia būti ten. Suprantu, jog tai sunkus, ilgas ir pasiaukojamas darbas. Džiaugiuosi, kad prof. B.Galdikas yra įkvepiantis pavyzdys. Jos pasiryžimas ir tikėjimas šviesia orangutanų ateitimi suteikia jėgų."